

Programa școlară pentru disciplina opțională

EDUCAȚIE PENTRU SOCIETATE

***[curriculum la decizia școlii pentru clasa
pregătitoare, clasa I și clasa a II-a]***

Aprobată prin ordin al ministrului
Nr. / 2013

București, 2013

Notă de prezentare

Programa școlară pentru *Educație pentru societate* reprezintă o ofertă curriculară centrală de disciplină opțională pentru clasa pregătitoare, clasa I și clasa a II-a din învățământul primar, proiectată pentru un buget de timp de 1 oră/săptămână, pe durata unui an școlar. Disciplina poate fi studiată succesiv, în doi/trei ani sau într-un singur an școlar, potrivit prevederilor anului de studiu respectiv.

Structura programei școlare include următoarele elemente:

- Notă de prezentare
- Competențe generale
- Competențe specifice și exemple de activități de învățare
- Conținuturi
- Sugestii metodologice

Competențele sunt ansambluri structurate de cunoștințe, abilități și atitudini dezvoltate prin învățare, care permit identificarea și rezolvarea unor probleme specifice unui domeniu sau a unor probleme generale, în contexte particulare diverse.

Competențele generale sunt competențele dezvoltate prin disciplinele socio-umane studiate în învățământul primar. Acestea reflectă necesitatea de acomodare a copiilor la cerințele sistemului școlar și de alfabetizare moral-civică pentru integrarea în comunitate.

Competențele specifice se formează pe parcursul unui an școlar, sunt derivate din competențele generale și reprezintă etape în dobândirea acestora. Competențele specifice sunt corelate cu exemple de activități de învățare. Exemplele de activități de învățare constituie modalități de organizare a activității didactice în scopul realizării competențelor. Programa școlară propune, cu caracter de exemplu, diferite tipuri de activități de învățare, care valorifică experiența concretă a elevului și care integrează strategii didactice. Cadrul didactic are libertatea de a utiliza exemplele de activități de învățare pe care le propune programa școlară, de a le completa sau de le înlocui, astfel încât acestea să asigure un demers didactic adecvat situației concrete de la clasă. Se asigură, în acest fel, premisele aplicării contextualizate a programei școlare, pornind de la specificul elevilor, precum și a proiectării unor parcursuri de învățare personalizate.

Conținuturile învățării sunt organizate pe domenii și reprezintă achiziții de bază, mijloace informaționale prin care se urmărește realizarea competențelor.

Sugestiile metodologice au rolul de a orienta cadrul didactic în aplicarea programei școlare pentru proiectarea demersului didactic și realizarea activităților de predare-învățare-evaluare, în concordanță cu specificul disciplinei și particularitățile de vârstă ale elevilor. Sugestiile metodologice includ recomandări de strategii didactice, strategii de formare care contribuie predominant la realizarea competențelor generale, proiectarea activității didactice, precum și elemente de evaluare continuă.

Prezenta programă școlară a fost elaborată potrivit dezideratelor profilului de formare al elevului din ciclul primar.

În elaborarea prezentei oferte curriculare au fost valorificate și recomandările următoarelor documente internaționale:

- Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene privind competențele cheie din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți (2006/962/EC);
- Raportul către UNESCO al Comisiei Internaționale pentru Educație în secolul al XXI-lea.

Considerat un pilon fundamental al educației de către Raportul către UNESCO al Comisiei Internaționale pentru Educație în secolul al XXI-lea, *a învăța să trăiești împreună cu ceilalți* răspunde exigențelor educației de împlinire umană. Programa școlară a disciplinei *Educație pentru societate* are ca finalitate integrarea copiilor în colectivitate, prin:

- aplicarea normelor de conduită necesare în diferite contexte de viață;
- alfabetizarea moral-civică a copiilor;
- dezvoltarea unor atitudini pozitive față de propria persoană și față de ceilalți.

În acord cu finalitatea urmărită prin studiul acestei discipline, învățarea vizează interiorizarea normelor de conduită, manifestarea unor deprinderi de comportament moral-civic pornind de la contextele firești de viață și de la grupurile din care fac parte copiii la această vârstă. Abordarea *Educației pentru societate* combină elemente de geografie locală și istorie familială și comunitară, subsumându-le în același timp unor elemente de educație civică.

În raport cu disciplinele studiate în prezent în clasele I și a II-a din învățământul primar, disciplina *Educație pentru societate* constituie o noutate. În planul dezvoltării curriculare, programa disciplinei *Educație pentru societate* este elaborată potrivit unor noi repere față de cele care structurează curriculumul școlar aplicat în prezent în învățământul primar. În acest sens, menționăm aplicarea unui nou model de proiectare curriculară centrat pe competențe, care înlocuiește modelul de proiectare bazat pe obiective. Proiectarea curriculară centrată pe competențe răspunde cercetărilor din psihologia cognitivă, conform cărora prin competență se realizează transferul și mobilizarea cunoștințelor și a abilităților în situații noi. Din perspectiva disciplinei de studiu, orientarea demersului didactic pornind de la competențe permite orientarea către latura pragmatică a aplicării programei școlare prin accentuarea scopului pentru care se învață, precum și prin accentuarea dimensiunii acționale în formarea personalității elevului.

Programa se adresează cadrelor didactice. Activitatea didactică trebuie precedată de lectura integrală a programei școlare.

Elementele marcate prin asterisc (*) și corp de literă italic constituie recomandări pentru cadrul didactic, pe care le poate utiliza în timpul aflat la dispoziția sa, din bugetul total de timp alocat disciplinei.

Competențe generale

- 1. *Aplicarea unor norme de conduită în viața cotidiană***
- 2. *Manifestarea unor deprinderi de comportament moral-civic în contexte de viață din mediul cunoscut***
- 3. *Cooperarea cu ceilalți pentru rezolvarea unor sarcini simple de lucru, manifestând disponibilitate***

Competențe specifice și exemple de activități de învățare

1. Aplicarea unor norme de conduită în viața cotidiană

Clasa pregătitoare	Clasa I	Clasa a II-a
1.1. Identificarea unor norme elementare de conduită în contexte familiare - exerciții de identificare a regulilor de politețe, precum și a unor norme elementare de conduită în contexte familiare copiilor (la școală, în familie, pe stradă, în mijloacele de transport în comun, în sala de spectacole, în excursie, la muzeu, în raport cu mediul înconjurător/natural) - exerciții de recunoaștere a respectării/încălțării regulilor de politețe precum și a unor norme elementare de conduită care fac apel la contexte familiare copiilor (de exemplu, întâmplări prezentate în povești, desene animate, observarea și descrierea unor comportamente ale copiilor și ale adulților) - audierea unor cântece cu tematică specifică, precum și a unor poezii care prezintă reguli de politețe - discutarea în grupuri mici a unor proverbe care ilustrează comportamente acceptate în societate 1.2. Punerea în practică a unor norme elementare de conduită în contexte familiare - exerciții prin care copilul se prezintă și îi prezintă pe membrii familiei - realizarea unor jocuri de rol pe diferite teme (care implică relații cu colegii, profesorii, părinții, prietenii etc.) în care sunt utilizate regulile de politețe și folosirea pronumelui de politețe	1.1. Explorarea unor reguli de conduită în clasă - lecturi după imagini care evidențiază situații de respectare/încălcare a unor reguli de conduită în clasă - discutarea, în situații date, a urmărilor respectării/încălțării unor reguli de conduită în clasă - discuții în perechi, în grupuri mici și apoi la nivelul întregii clase asupra unor reguli de conduită în clasă 1.2. Punerea în practică, în activitățile desfășurate în clasă, a regulilor de conduită acceptate - recunoașterea, în contexte date, a respectării/încălțării regulilor de conduită în clasă - jocuri de rol care valorizează respectarea regulilor de conduită în clasă	1.1. Explorarea unui cod de bune maniere pentru copii, aplicabil în viața cotidiană - lecturi după imagini care evidențiază situații de respectare/încălcare a unor reguli de bune maniere pentru copii - discutarea, în situații date, a efectelor respectării/încălțării de către copii a bunelor maniere în situații variate din viața cotidiană - discuții în perechi, în grupuri mici și apoi la nivelul întregii clase asupra unui cod de bune maniere pentru copii, aplicabil în contexte concrete de viață (la școală, în familie, pe stradă, în mijloacele de transport în comun, în sala de spectacole, în excursie, la muzeu, în parc etc.) 1.2. Practicarea unor reguli de bune maniere, în contexte cotidiene - construirea de povești orale pe baza unor imagini care evidențiază respectarea codului de bune maniere pentru copii - jocuri de rol în care este valorizată respectarea, în contexte variate, a regulilor de politețe, a bunelor maniere

Clasa pregătitoare	Clasa I	Clasa a II-a
- simularea unor situații, în contexte familiare, care presupun respectarea normelor de conduită (de exemplu: la școală, în familie, pe stradă, în mijloacele de transport în comun, în sala de spectacole, în excursie, la muzeu, în raport cu mediul înconjurător/natural etc.) - exerciții de apreciere a propriei conduite, în raport cu normele de comportare, în contexte familiare	- exerciții de apreciere a propriei conduite, în raport cu regulile de conduită stabilite pentru a fi respectate	- simularea unor situații care presupun aplicarea codului de bune maniere acceptat (exemplu: a salutului, a purtării unui dialog, a comportamentului în diferite contexte de viață) - exerciții de apreciere a propriei conduite, în raport cu regulile incluse în codul de bune maniere acceptat (exemplu: „Am procedat bine?”)
1.3. Identificarea unor elemente relevante pentru identitatea copilului (localitatea natală/localitatea în care locuiește) - exerciții de familiarizare cu numele localității natale/localității în care locuiește, al țării - exerciții de prezentare a localității în care trăiește și a domiciliului - realizarea unor schițe/desene ale drumului pe care îl parcurge copilul de acasă la școală - vizionarea unor filme pentru familiarizarea cu elemente locale ale comunității în care locuiește, cu tradițiile locale - realizarea unor colaje cu imagini, fotografii ale localității de domiciliu	1.3. Recunoașterea unor elemente relevante pentru identitatea proprie (țara natală și, după caz, țara în care locuiește) - exerciții de identificare a însemnelor țării - realizarea unor colaje care prezintă steagul național, utilizând materiale diverse (hârtie colorată, țesături, flori etc.) - realizarea unor colaje, desene, obiecte de artizanat etc. care reprezintă elemente definitorii ale țării natale/țării în care locuiește - audii de povestiri istorice, care evocă momente/figuri reprezentative pentru istoria poporului	1.3. Identificarea unor elemente relevante pentru identitatea proprie (țara în context european) - exerciții de recunoaștere a situației României în Europa - realizarea unor colaje care prezintă elemente specifice ale spațiului național - vizionarea unor filme/imagini ce prezintă elemente specifice altor țări europene - exerciții de identificare a însemnelor Uniunii Europene - realizarea unor desene, colaje cu ocazia unor evenimente sărbătorite la nivel european (exemplu: „Ziua Europei”)

2. Manifestarea unor deprinderi de comportament moral-civic în contexte de viață din mediul cunoscut

Clasa pregătitoare	Clasa I	Clasa a II-a
2.1. Recunoașterea unor deprinderi de comportament moral-civic în grupurile de apartenență - lecturi după imagine pentru identificarea unor ipostaze în grupurile de apartenență	2.1. Identificarea unor comportamente moral-civice în grupuri mici - lecturi după imagine pentru identificarea unor roluri în diferite tipuri de grupuri	2.1. Identificarea unor comportamente favorabile/nefavorabile integrării în colectivitate - identificarea unor deprinderi de comportament favorabile/nefavorabile integrării în colectivitate, pornind de la

Clasa pregătitoare	Clasa I	Clasa a II-a
(exemplu: în vizită, la joacă, în excursie) și a unor norme de comportament moral-civic adecvate acestora - recunoașterea unor comportamente bazate pe respect/lipsă de respect, cinste/necinste, sinceritate/minciună, grijă/neglijență față de sine și față de ceilalți, față de lucrurile încredințate, făcând apel la: observarea și descrierea unor comportamente ale copiilor și ale adulților, povești, desene animate, imagini date etc. - dramatizarea unor povești cu conținut moral-civic cunoscute de copii - audiții muzicale/literare, vizionarea unor filme inspirate din povești care ilustrează comportamente moral-civice 2.2. Aplicarea unor deprinderi de comportament moral-civic în grupurile de apartenență - jocuri de rol care presupun îndeplinirea unor roluri și responsabilități în grupurile de apartenență, acceptarea și oferirea de sprijin - exerciții de promovare a unor comportamente moral-civice pozitive în paralel cu exerciții de asumare a responsabilității pentru propriile greșeli (exemplu: jocuri tematice „Așa da/Așa nu”) - exerciții de manifestare a acordului/dezacordului față de comportamente bazate pe respect/lipsă de respect, cinste/necinste, sinceritate/minciună, grijă/neglijență față de sine și față de ceilalți, față de lucrurile încredințate	- exerciții de observare/identificare, în contexte de viață, a unor roluri în diferite tipuri de grupuri - audiții muzicale/literare, vizionarea unor filme inspirate din povești care ilustrează comportamente moral-civice în raport cu membrii diferitelor tipuri de grupuri - exemplificarea unor comportamente moral-civice în grupuri mici, pornind de la povești, desene animate familiare și de la situații observate în contexte de viață 2.2. Aplicarea unor deprinderi de comportament moral-civic în contexte familiare - jocuri de rol, pornind de la personaje cunoscute sau de la întâmplări din experiența proprie care să pună în practică comportamente moral-civice în contexte familiare - construirea unor povești orale cu început dat, care să pună în evidență comportamente moral-civice bazate pe corectitudine, cooperare, acordarea ajutorului - discuții referitoare la urmările pozitive și negative pe care le au comportamentele asupra propriei persoane și asupra celorlalți - exprimarea opiniei cu privire la anumite comportamente (propriile/ale celorlalți membri ai grupului)	comportamentele unor personaje din filme, piese de teatru, povești adecvate vârstei elevilor - exerciții de observare/identificare, în diferite contexte de viață, a unor deprinderi de comportament moral-civic favorabile/nefavorabile integrării în colectivitate; discutarea a ceea ce este potrivit-nepotrivit în comportamentele observate/identificate - exemplificarea unor comportamente favorabile/nefavorabile integrării în colectivitate - dramatizarea unor povești cu conținut moral-civic 2.2. Manifestarea unor comportamente moral-civice favorabile integrării în colectivitate - exerciții de manifestare a acordului/dezacordului față de comportamente favorabile/nefavorabile integrării în colectivitate (exemplu: „A fost corect comportamentul meu?”) - construirea unor povești orale cu început/sfârșit dat, care pun în evidență comportamente moral-civice bazate pe corectitudine, cooperare, ajutorare, toleranță, întrecere dreaptă - simularea, în situații date, a unor deprinderi de comportament moral-civic favorabile integrării în colectivitate, demne de urmat din viața reală - jocuri de rol care valorizează urmările pozitive ale comportamentului favorabil

Clasa pregătitoare	Clasa I	Clasa a II-a
3.2. Participarea la acțiunile grupului de apartenență, dovedind disponibilitate - lectură după imagini pentru identificarea unor roluri/responsabilități în grupurile de apartenență - exersarea unor roluri și a unor responsabilități specifice în grupurile de apartenență - implicarea în jocuri care presupun manifestarea disponibilității pentru cooperare și acțiune - exerciții de gestionare a resurselor de care dispune (materiale, de timp) în efectuarea unor sarcini de lucru date	3.2. Participarea la acțiuni în grupuri mici, prin îndeplinirea unor roluri și responsabilități - povestiri pe baza observării unor imagini care oferă exemple de asumare a rolurilor/responsabilităților în cadrul grupurilor mici - crearea/schimbarea finalului unor povestiri în vederea relevării unor exemple de asumare a rolurilor/responsabilităților în cadrul grupurilor mici - exerciții de rezolvare în grupuri mici a unei sarcini simple de lucru, cu distribuirea de roluri pentru fiecare participant	3.2. Participarea la acțiuni în școală, prin îndeplinirea unor roluri și responsabilități - exerciții de rezolvare în diferite grupuri, la nivel de școală, a unor sarcini de lucru, cu distribuirea de roluri și responsabilități pentru fiecare participant - rezolvarea unor sarcini simple de lucru, în cadrul școlii, manifestând comportamente bazate pe respect, corectitudine, cooperare, ajutorare, toleranță - realizarea unui jurnal al clasei care surprinde participarea la acțiuni în școală, apreciate de elevi
*3.3. Participarea la proiecte simple cu conținut moral-civic în cadrul clasei sau al comunității locale - implicarea în proiecte simple, pe diferite teme cu conținut moral-civic - participarea la activități tradiționale din comunitatea locală, incluse în proiectul propus de educator - participarea la activități de ocrotire a mediului înconjurător apropiat, incluse în proiectul propus de educator	*3.3. Participarea la proiecte simple cu conținut moral-civic în cadrul clasei, școlii sau al comunității locale - implicarea, în proiecte simple, pe diferite teme cu conținut moral-civic - participarea la activități tradiționale din comunitatea locală, incluse în proiectul propus de educator - participarea la activități de ocrotire a mediului înconjurător apropiat, incluse în proiectul propus de educator	*3.3. Participarea la proiecte simple cu conținut moral-civic în cadrul clasei, școlii sau al comunității locale - implicarea în proiecte simple, pe diferite teme cu conținut moral-civic - participarea la activități tradiționale din comunitatea locală, incluse în proiectul propus de educator - participarea la activități de ocrotire a mediului înconjurător apropiat, incluse în proiectul propus de educator

Conținuturi

Domenii	CP	CLASA I	CLASA a II-a
Norme de conduită	Norme de conduită în contexte familiare - Reguli de politețe: formule de salut, formule de adresare și de mulțumire, reguli elementare în conversație - Norme de conduită în contexte familiare: la școală, în familie, pe stradă, în mijloacele de transport în comun, în sala de spectacole, în excursie, la muzeu, în raport cu mediul înconjurător/natural etc.	Reguli de conduită în clasă - în raport cu profesorii - în raport cu elevii - față de lucrurile personale - în cadrul activităților de învățare	Codul de bune maniere pentru copii - cum salutăm - cum dialogăm cu ceilalți - cum ne comportăm în situații variate din viața cotidiană
Comportamente moral-civice versus comportamente lipsite de valențe moral-civice	Comportamente în grupurile de apartenență - Comportamente moral-civice bazate pe respect față de sine și față de ceilalți, cinste, sinceritate, grijă față de sine și față de ceilalți, față de lucrurile încredințate versus - Comportamente bazate pe lipsă de respect, necinste, lipsă de sinceritate/minciună, neglijență față de sine și față de ceilalți, față de lucrurile încredințate	Comportamente în grupuri mici - Comportamente moral-civice bazate pe corectitudine, cooperare, acordarea ajutorului versus - Comportamente bazate pe incorectitudine, lipsă de cooperare, neacordarea ajutorului	Deprinderi de comportament favorabile/ nefavorabile integrării în colectivitate - Deprinderi de comportament moral-civice favorabile integrării în colectivitate, bazate pe corectitudine, cooperare, ajutorare, toleranță, întrecere dreaptă versus - Deprinderi de comportament nefavorabile integrării în colectivitate, bazate pe incorectitudine, lipsă de cooperare și ajutorare, intoleranță, întrecere nedreaptă, comportare conflictuală, agresivă
Grupuri de apartenență	Elevul în grupuri de apartenență - Familia (membri, relații între membri, roluri în familie) - Grupul de învățare (relații, reguli) - Grupul de prieteni (relații, reguli)	Elevul – membru în grupuri mici - relații - roluri, responsabilități	Elevul – membru în comunitatea școlii - relații - roluri, responsabilități
Locuri de apartenență	Elemente relevante pentru identitatea copilului - Localitatea, domiciliul - Tradiții locale	Elemente relevante pentru identitatea copilului - Țara natală și, după caz, țara în care locuiește - Însemnele țării: drapelul, imnul, stema - Dragostea față de țară	Elemente relevante pentru identitatea copilului - România și Europa - România, membră a Uniunii Europene - Însemnele Uniunii Europene (drapelul european, imnul european, ziua Europei, moneda Euro)

Sugestii metodologice

Programa școlară pentru disciplina *Educație pentru societate* urmărește să asigure orientarea activității cadrului didactic în ceea ce privește atât formarea competențelor specifice la elevi, cât și proiectarea unui demers didactic adecvat vârstei elevilor și contextelor de învățare diferite.

Strategii didactice

Ca educație pentru integrarea în colectivitate, disciplina are un accentuat caracter practic-aplicativ și presupune respectarea unor exigențe ale învățării durabile, printre care:

- utilizarea unor strategii didactice care permit alternarea formelor de activitate (individuală, în perechi și în grup) și care pun accent pe abordări flexibile și parcursuri diferențiate;
- utilizarea unor metode active, prin intermediul cărora este creat acel context educațional care:
 - încurajează interacțiunea pozitivă, motivarea și implicarea elevului în procesul de învățare;
 - oferă exemple de urmat și de promovat în aplicarea normelor elementare de conduită, a unor comportamente moral-civice.

Strategiile didactice pot fi analizate pornind de la competențele generale care urmează să fie dezvoltate la elevi în învățământul primar. Strategiile didactice care permit formarea competențelor la disciplina *Educație pentru societate* au ca dominante: exemplul moral-civic ca reper de comportament; disponibilitatea, inițiativa și voluntariatul; participarea/implicarea și activismul civic.

Formarea competenței generale 1. *Aplicarea unor norme de conduită în viața cotidiană* este urmărită prin competențe specifice (cu o complexitate progresivă, în cei trei ani de studiu), care vizează explorarea și practicarea unor reguli de conduită, precum și îmbogățirea sferei de reprezentări a elevului cu privire la comunitate. Ca trasee metodice adecvate și eficiente pentru abordarea unei situații de învățare, strategiile didactice care pot fi dezvoltate de către cadrele didactice, pornind de la competența generală 1, presupun:

- utilizarea exemplelor pentru: cunoașterea regulilor de conduită; descoperirea unor situații de respectare/încălcare a regulilor de conduită, precum și a urmărilor respectării/încălării acestora; discutarea și acceptarea unor reguli de conduită; evaluarea propriului comportament în raport cu regulile acceptate;
- participarea activă a elevilor la stabilirea unor reguli de conduită;
- manifestarea disponibilității elevilor pentru practicarea regulilor de conduită acceptate (de exemplu, prin simulare, jocuri de rol).

Formarea competenței generale 2. *Manifestarea unor deprinderi de comportament moral-civic în contexte de viață din mediul cunoscut* presupune dezvoltarea la elevi a competențelor specifice (cu o complexitate progresivă, în cei trei ani de studiu), referitoare la identificarea și aplicarea unor comportamente moral-civice. Strategiile didactice care pot fi dezvoltate de către cadrele didactice, pornind de la competența generală 2, presupun:

- utilizarea exemplelor (din povestiri, filme inspirate din povești, desene animate, din viața reală) pentru ilustrarea unor comportamente moral-civice în grupuri mici;
- implicarea elevilor în continuarea unor povestiri, făcând apel la comportamente moral-civice; discutarea unor modele/antimodele de comportament și punerea elevilor în situația de a-și manifesta acordul/dezacordul față de acestea; discutarea situației de imitare de către elevi a unor comportamente negative și a necesității de a urma repere moral-civice autentice;
- manifestarea disponibilității elevilor pentru practicarea comportamentelor moral-civice.

Formarea competenței generale 3. *Cooperarea cu ceilalți pentru rezolvarea unor sarcini simple de lucru, manifestând disponibilitate* este urmărită prin competențe specifice (cu o complexitate progresivă, în cei trei ani de studiu), care vizează relaționarea pozitivă și participarea la acțiuni în grupuri mici. Strategiile didactice care pot fi dezvoltate de către cadrele didactice, pornind de la competența generală 3, presupun:

- utilizarea exemplelor (din povestiri și din viața reală) pentru ilustrarea sau asumarea unor roluri/responsabilități în cadrul grupurilor mici;
- participarea nemijlocită a elevilor la acțiuni în grupuri mici, în care pot exercita relaționarea și cooperarea în grup, pe diferite planuri:
 - planul conținutului cooperării, referitor la rezolvarea unor sarcini simple de lucru; dintre metodele care sunt recomandate de programa școlară, pot fi menționate: exerciții (în contexte imaginare și în contexte reale) de comunicare în grup, de împărțire de roluri/responsabilități, de apreciere a acțiunilor de grup;

- planul relației de cooperare, referitor la trăirile afective ale persoanei care este implicată în acțiuni de grup (prin exerciții de exprimare a trăirilor);
- implicarea elevilor în proiecte propuse de educator sau implicarea elevilor în proiecte simple cu conținut moral-civic în cadrul comunității locale.

Proiectele pot avea diferite teme, adecvate vârstei elevilor. Astfel, la clasa pregătitoare, temele se pot referi la:

- comportamente moral-civice, de exemplu, „Călătorii în lumea poveștilor” (realizarea unei culegeri de povești create și ilustrate de copii, cu tematică moral-civică);
- clasă, de exemplu, „Clasa mea e ca o floare”;
- școală, de exemplu, „Să ocrotim florile din școală”;
- tradiții locale, de exemplu, „Tradiții și obiceiuri din zona în care locuiesc”.

Rezultatele proiectelor realizate la clasa pregătitoare pot fi: o culegere de povești create și ilustrate de copii; o clasă „prietenosă”, prin decorarea acesteia; o școală „prietenosă”, cu plante ocrotite de copii; o expoziție etc.

La clasa I, temele proiectelor se pot referi la:

- povești, de exemplu, „Eroii preferați și responsabilitățile lor”;
- clasă, de exemplu:
 - „Jurnalul clasei mele, în imagini” (realizarea unui jurnal săptămânal/bilunar/lunar al clasei care surprinde participarea la acțiuni în grup, valorizate de elevi);
 - „Normele de conduită din clasa mea”;
- tradiții, de exemplu, „Tradiții și obiceiuri din zona sau din țara mea”.

Rezultatele proiectelor pot fi: un portofoliu care ilustrează personaje din povestiri preferate de copii și responsabilități asumate de aceste personaje; un jurnal al clasei care surprinde cele mai apreciate acțiuni în grup la care au participat elevii clasei; un colaj care prezintă și ilustrează norme de conduită stabilite de elevi pentru clasa din care fac parte; o expoziție de fotografii care prezintă tradiții și obiceiuri ale zonei sau țării natale/țării în care locuiesc etc.

La clasa a II-a, temele proiectelor se pot referi la:

- bunele maniere, de exemplu, „Un copil politicos”/„Călătorie în Țara Politeții” (realizarea unui cod al bunelor maniere pe înțelesul copiilor, cu explicații și ilustrații adecvate);
- comportamente moral-civice favorabile integrării în colectivitate, de exemplu, „Să fim prieteni”/„Trenul prieteniei”/„Poveștile lui Știu-să-mă-comport” (realizarea unui album/unei expoziții de imagini/fotografii/desene create de copii);
- școală, de exemplu:
 - „Munca și cu voia bună ne aduc împreună” (realizarea de activități transdisciplinare, pentru dezvoltarea capacității de relaționare pozitivă, de asumare a rolurilor și a responsabilităților);
 - „Activitățile din clasa mea, la panoul școlii” (realizarea de materiale ilustrate pentru panoul școlii, care prezintă activitățile reprezentative ale clasei)
- țara în context european, de exemplu, „Noi și Europa” (realizarea unui portofoliu de imagini sugestive despre România și Europa).

Rezultatele proiectelor pot fi: un cod ilustrat al bunelor maniere pe înțelesul copiilor; un album/o expoziție de imagini, fotografii, desene create de copii, cu tematică moral-civică; ateliere de lucru organizate potrivit intereselor elevilor; materiale ilustrate care fac cunoscută activitatea clasei, la nivel de școală; un portofoliu etc.

În formarea celor trei competențe generale, se vor utiliza, de asemenea:

- învățarea prin descoperire, realizată în contexte familiare copilului (de exemplu, prin utilizarea unor imagini din povestiri sau din viața reală care ilustrează reguli de politețe, comportamente moral-civice, asumarea de roluri/responsabilități în cadrul grupurilor de apartenență, al clasei, al școlii);
- conversația euristică bazată pe un dialog dinamic cu elevii clasei, folosită pentru analizarea unor aspecte de relaționare a copilului la colectivitate sau la spațiul de apartenență;
- contexte dilematice simple, create pentru identificarea de către elevi a unor soluții, pentru înțelegerea firească a necesității unor comportamente sociale (de exemplu, „Ce faci dacă...?, Cum poți să fii de ajutor în situația ...?”). La aceasta poate contribui jocul de rol bazat pe empatie, vizând: formarea și exersarea unor deprinderi de conduită civilizată; dezvoltarea capacităților cognitive, afective și volitive ale copiilor; asimilarea unor modele de relații interpersonale, manifestarea creativității (de exemplu, jocuri de rol în grupurile de apartenență, cu tema: „Cum mă comport în familie?/cu ceilalți copii din clasă/pe stradă?”).

- dramatizarea care, prin transpunerea scenică a conținutului unor povestiri sau a unor fapte de viață, adaptate la particularitățile de vârstă ale elevilor, creează situații noi și concrete de învățare, prin implicarea unor elemente de creativitate artistică.

Valoarea formativă a strategiilor didactice poate fi sporită de cadrul didactic prin valorificarea efectelor benefice ale conduitei ludice, jocul reprezentând o componentă esențială a activităților de învățare.

Aplicarea acestor strategii de învățare facilitează exersarea componentelor cognitive, valorice și acționale ale normelor de conduită, ale comportamentului moral-civic și ale cooperării în grup. În acest sens, valoarea lor formativă poate fi sporită de aspecte cum sunt:

- utilizarea suporturilor intuitive;
- audiții muzicale cu tematică specifică;
- ilustrarea prin proverbe a unor comportamente acceptate în societate (de exemplu, „Unde-s mulți, puterea crește”, „Ce ție nu-ți place, altuia nu-i face”, „Graba strică treaba”); discutarea moralei acestora și a modalităților de aplicare în viața reală a învățămintelor evidențiate.

De asemenea, este necesar ca strategiile de lucru cu copiii să țină seama de experiența lor la această vârstă și să permită valorizarea pozitivă a acestei experiențe.

Educația copiilor pentru integrarea în colectivitate/societate este un demers complex și îndelungat. Este necesar ca acest demers derulat în context formal, în cadrul școlii, să fie susținut prin activități complementare (inclusiv cu implicarea părinților), realizate în contexte nonformale și informale, care pot valorifica, în sens creativ și constructiv, experiența copilului. Astfel de activități sunt:

- vizitele la muzee, importante nu doar prin conținutul cu valoare educațională pe care îl oferă copiilor, ci și prin cadrul asigurat pentru exersarea deprinderilor de comportare (fie în cadrul grupului de colegi, fie în relație cu alți vizitatori sau cu personalul muzeului);
- excursiile, contexte care oferă experiențe noi de învățare pe diferite planuri: cognitiv (prin posibilitatea de a descoperi locuri, tradiții, obiceiuri noi și de îmbogățire a sferei de reprezentări a copiilor despre localitatea natală/localitatea în care locuiește); relațional (prin interacțiunea cu colegii în contexte extrașcolare); acțional (prin oferirea de noi contexte de utilizare a conduitelor, comportamentelor moral-civice);
- spectacolele de teatru, adecvate vârstei copiilor, care transmit mesaje referitoare la modele de conduită, de comportamente moral-civice, bazate pe valori autentice; de asemenea, vizionarea spectacolelor de teatru facilitează realizarea dramatizării, ca metodă didactică ce poate fi aplicată în sala de clasă;
- serbări, ca modalități de exprimare creativă a copiilor;
- parteneriate cu alte clase din școală sau din alte școli în scopul realizării unor proiecte simple cu conținut moral-civic.

Proiectarea activității didactice

Proiectarea demersului didactic pentru o unitate de învățare începe cu lectura personalizată a programei școlare. Lectura se realizează în succesiunea următoare: de la competențe generale, la competențe specifice, la conținuturi, de la acestea din urmă la activități de învățare. Este important să se răspundă succesiv la următoarele întrebări:

- În ce scop voi face? (sunt identificate competențele specifice de format în cadrul respectivei unități);
- Ce conținuturi voi folosi? (sunt selectate conținuturi);
- Cum voi face? (sunt determinate activitățile de învățare);
- Cu ce voi face? (sunt analizate resursele, de exemplu, resurse materiale, de timp, forme de organizare a clasei de elevi);
- Cât s-a realizat? (se stabilesc instrumentele de evaluare).

Exemplificând, proiectarea demersului didactic pentru o unitate de învățare la clasa I implică următoarele posibile răspunsuri la întrebările formulate:

- În ce scop voi face? – poate fi vizată competența specifică 1.1. *Explorarea unor reguli de conduită în clasă*;
- Ce conținuturi voi folosi? – este selectat, de exemplu, conținutul *Reguli de conduită în clasă*;
- Cum voi face? – pentru exemplul considerat, pot fi alese cele trei activități de învățare propuse de programa școlară: *lecturi după imagini care evidențiază situații de respectare/încălcare a unor reguli de conduită în clasă*; *discutarea, în situații date, a*

urmărilor respectării/încălțării unor reguli de conduită în clasă; discuții în perechi, în grupuri mici și apoi la nivelul întregii clase asupra unor reguli de conduită în clasă; în măsura în care consideră necesar, cadrul didactic poate completa aceste activități de învățare sau poate propune alte activități de învățare;

- Cu ce voi face? – pot fi, de exemplu, resurse materiale: povestiri, seturi de imagini; resurse de timp: 3 ore; forme de organizare a clasei de elevi: în perechi, pe grupe;
- Cât s-a realizat? – utilizarea, de exemplu, a unei probe orale ca instrument de evaluare.

Evaluarea reprezintă o componentă organică a procesului de învățare. La disciplina *Educație pentru societate*, accentul prioritar este pus pe evaluarea formativă, importantă atât pentru cadrul didactic, cât și pentru elev. Pentru cadrul didactic, evaluarea este utilă din perspectiva efectelor reglatoare pe care le are pentru activitatea didactică desfășurată cu elevii: arată eficiența activităților de învățare desfășurate, oferă repere pentru proiectarea, în continuare, a activității didactice și pentru realizarea unui proces de învățare de calitate. Pentru elev, evaluarea contribuie la valorizarea progresului obținut, la încurajare și motivare în raport cu activitățile pe care urmează să le realizeze. La disciplina *Educație pentru societate* sunt recomandate cu prioritate metode moderne de evaluare, așa cum sunt: observarea sistematică a comportamentului elevilor (cu accent pe componente relaționale și acționale de comportament), realizarea unui „barometru al emoțiilor” pentru o zi/activitate; realizarea unui jurnal al clasei care consemnează evenimente valorizate de copii; autoevaluarea.

Procesul de evaluare va pune accent pe recunoașterea experiențelor de învățare și a competențelor dobândite de către copii în contexte non-formale sau informale. În întreaga activitate de învățare și evaluare va fi urmărit, încurajat și valorizat progresul înregistrat de fiecare copil în raport cu el însuși pe parcursul dobândirii competențelor prevăzute de programa școlară.

Bibliografie

- Cezar BÎRZEA, *Cultură Civică*, Editura trei, 1999
- Gheorghe BUNESCU, *Școala și valorile morale*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1998
- J.J. VAN CUILENBURG, O. SCHOLTEN, G. W. NOOMEN, *Știința comunicării*, Ed. Humanitas, 2000
- Jacques DELORS, *Comoara lăuntrică. Raportul către UNESCO al Comisiei Internaționale pentru Educație în secolul XXI*, Iași, Editura Polirom, 2000
- Howard Gardner, *Inteligențe multiple. Noi orizonturi pentru teorie și practică*, Editura Sigma, București, 2007
- Mihaela MIROIU (coord.), *Cultură civică. Democrație, drepturile omului, toleranță*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1995
- Daniel SHAPIRO, *Conflictele și comunicarea*, Editura ARC, 1998
- Project Citizen/ Proiectul Cetățeanul
- Ghid pentru profesor, disponibil la adresa web:
http://www.intercultural.ro/carti/ghidul_profesorului_rev.pdf
 - Ghid pentru elevi, disponibil la adresa web:
http://www.intercultural.ro/carti/manualul_elevului_rev.pdf
- *** Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning (2006/962/EC). In: Official Journal L 394, 30/12/2006 P. 0010 - 0018. Disponibil online:
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0010:0018:EN:PDF>

Grupul de lucru pentru curriculum

Angela TEȘILEANU	Institutul de Științe ale Educației
Eugen STOICA	Ministerul Educației Naționale
Otilia APOSTU	Institutul de Științe ale Educației
Irina Terecoasă	Colegiul Național „Elena Cuza”, București

